

D92 1979

1979, 7. únor, Praha. – Stanovisko k jednání Mezinárodní organizace práce o porušování československého pracovního zákonodárství a mezinárodní úmluvy o zákazu diskriminace v zaměstnání a povolání zaslané vládě ČSSR.

Stanovisko Charty 77 k jednání Mezinárodní organizace práce o stížnosti Mezinárodní konfederace svobodných odborů na porušování československého pracovního zákonodárství a úmluvy č. 111/1958 Mezinárodní organizace práce o zákazu diskriminace v zaměstnání a povolání.'

V listopadu 1978 projednávala správní rada Mezinárodní organizace práce (dále MOP) zprávu, ve které československá vláda odmítla stížnost Mezinárodní konfederace svobodných odborů (dále MKSO). MOP vysvětlení československé vlády nepřijala. Pokládáme za velmi důležité jednoznačné odmítnutí československého stanoviska, podle něhož je Charta 77 hnutím ohrožujícím bezpečnost státu a jeho vnitřní pořádek. MOP naopak uznala Prohlášení Charty 77 jako projev uplatnění politických práv a svobod československých občanů, zejména svobody myšlení a projevu.²

V praxi československých úřadů a zaměstnavatelských organizací i v roce 1978 pokračovala diskriminace občanů zastávajících kritické politické názory a odlišné politické postoje. Tato praxe je v rozporu s Ústavou ČSSR, Zákoníkem práce i úmluvou č. 111/1958 Mezinárodní organizace práce, kterou Československá republika ratifikovala. Celá řada československých občanů, propuštěných ze zaměstnání pro podepsání Charty 77 nebo dokonce pro pouhé vyjádření souhlasu s ní, musela přijmout zaměstnání, které je hluboko pod úrovní jejich profesionální kvalifikace, nebo jsou dosud stále bez zaměstnání. Několik československých občanů muselo z těchto důvodů emigrovat.

Někteří občané, kteří pro svůj podpis Charty 77 nebo v souvislosti s ní (např. proto, že odmítli podepsat prohlášení odsuzující Chartu 77) byli propuštěni ze zaměstnání, se domáhali svých práv soudně. Československé soudy však ve všech případech v rozporu s platnými zákony potvrdily diskriminační postup zaměstnavatelů.

Soudní řízení v pracovních sporech signatářů Charty 77 (i sympatizujících) probíhá v zásadě podle unifikovaného, předem stanoveného scénáře,³ takže rozsudky jsou prakticky hotovy již před jednáním. Soudní řízení porušují všechna základní ustanovení československého právního řádu o zásadách a způsobu soudního jednání a rozhodování. Probíhají většinou bez účasti veřejnosti, soudy odmítají žalobcům provést jimi navržené důkazy nebo vyslechnout navržené svědky, čímž je porušována hlavní zásada, totiž zjištění skutečného stavu věcí, z něhož má soud vycházet při rozhodování. V odůvodnění jednoho z rozsudků Městského soudu v Praze v této věci se konstatuje (viz rozsudek uvedený pod b. 4 přílohy), že v době, kdy organizace přistoupila k výpovědi žalobce, „byl z tisku, rozhlasu a televize jeho pomlouvačný charakter (tj. Charty 77) znám a zejména se již projevilo, jak byl některými západními sdělovacími prostředky

zneužit a jakou vyvolal v zahraničí nepříznivou kampaň proti našemu státnímu a společenskému zřízení“. Vlastní Chartu 77 však nečetl ani zaměstnavatel, který výpověď dával, ani soud, který správnost výpovědi potvrzuje. Soudní rozhodnutí se prakticky opírají o jediný „důkaz“, kterým je stanovisko Generální prokuratury k Prohlášení Charty 77,*

Stanovisko Generální prokuratury ČSSR však není důkazním prostředkem ve smyslu občanského soudního řádu, protože neobsahuje žádné údaje či skutečnosti, které by umožnily zjistit skutečný stav věcí, ale pouze a jen hodnotí dokument Charta 77. Hodnocení důkazů je však věcí soudu. Pokud soud ostatní důkazy nepřipustil a bez dalšího převzal hodnocení Generální prokuratury ČSSR, nepostupoval podle ústavních a zákonných norem jako nezávislý orgán a nemohl tak spravedlivě rozhodovat.

Protože soudní řízení v pracovních sporech mělo takovýto jednoznačný průběh, mnozí občané propuštění ze zaměstnání se vůbec na soud o ochranu neobraceli. Jiní pak po rozsudku soudů první instance, které žaloby šmahem zamítaly, se již neodvolávali k soudu druhé instance.

V této souvislosti Charta 77 poukazuje kriticky i na postup orgánů Revolučního odborového hnutí, které neposkytly a dále neposkytují svým členům propuštěným pro politické nebo občanské postoje ze zaměstnání žádnou právní a jinou ochranu, Naopak, československé odbory – na podkladě pokynů vyšších odborových a jiných orgánů – dávají zaměstnavatelům svůj souhlas k rozvázání pracovních poměrů, aby tak byl splněn příslušný požadavek Zákoníku práce. V řadě případů odbory dokonce vyloučily několik občanů ze svých řad za podepsání Charty 77.

Odbory tím nerespektují základní práva svých členů. Vyloučením z odborů jsou tito občané prakticky zbavováni určitých nároků a práv, které jim jako československým občanům v pracovně právních vztazích a vztazích s nimi spojených náleží.

Charta 77 prokázala již mnohokrát, že zásadně vychází z československé Ústavy a československého právního řádu, že právo a zákonnost neporušuje. Naopak platné československé právo i zákonnost se porušuje v postupu proti občanům uplatňujícím své ústavní a zákonné právo na vlastní politické a občanské postoje. Právo porušují ty orgány, které jsou podle Ústavy povolány zajišťovat zákonnost, např. soudy a prokuratura.

Podle článku 3, písmeno C Úmluvy č. 111/1958 Mezinárodní organizace práce se ČSSR zavázala zrušit jakákoli zákonodárná ustanovení, upravit jakákoli administrativní opatření či praxi, která nedávají každému občanu stejnou příležitost v otázkách zaměstnání a povolání. Jen tak lze odstranit jakoukoli diskriminaci v této oblasti. Článek 21 československé Ústavy stanoví, že všichni českoslovenští občané mají právo na práci. Právo na práci, jak vyplývá z těchto ustanovení samotných, zvláště však ve spojení s jinými ustanoveními Ústavy (o rovnosti občanů, o svobodě projevu apod.) mají všichni

českoslovenští občané bez ohledu na své politické názory a postoje. Podle platné československé právní úpravy nelze tedy uplatnění práva na práci vázat na žádné požadavky tzv. třídní či politické uvědomělosti, spojovat je s požadavky určitých politických názorů a stanovisek pracovníka. Rovněž Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech, uzákoněný ve *Sbírce zákonů ČSSR* č. 120/1976 ze dne 13.10.1976 – částka 23, ukládá státu povinnost zabezpečit každému občanu právo na práci bez jakéhokoli rozlišování politického smýšlení (část II, článek 2, bod 2 paktu).

Výše uvedená zákonná ustanovení nejsou však v ČSSR respektována, existuje stále tzv. kádrový strop, který postihuje nejenom signatáře Charty 77, ale široké masy obyvatelstva.

Tuto diskriminaci lze dokumentovat i řadou inzerátů v denním tisku, podle kterých se přijmou do zaměstnání pouze pracovníci s „kádrovými předpoklady“.

Toto hrubé porušování československých zákonů státními a hospodářskými orgány vedlo nakonec k tomu, že se celá záležitost projednávala v orgánech MOP.

Vyzýváme proto československou vládu, aby se výše uvedenou situací vážně zabývala a prošetřila – rychle a objektivně – všechny případy porušení československého pracovního zákonodárství, jejichž důsledkem je diskriminace v zaměstnání a povolání řady československých občanů, a dosáhla nápravy. Charta 77 je ochotna k tomu poskytnout svoji rozsáhlou dokumentaci.

V příloze tohoto stanoviska uvádíme výčet 27 vybraných soudních rozhodnutí, týkajících se 14 osob, jakož i stanovisek prokuratury a odborových orgánů, které jako příklad dokumentují, že výše uváděná diskriminace československých občanů za jejich politické názory a občanské postoje není náhodná, ale že jde o jednotný a shora řízený postup československých státních orgánů.

Václav Havel, Lad. Hejdránek

mluvčí Charty 77

Příloha

ke stanovisku Charty 77 k jednání Mezinárodní organizace práce o stížnosti Mezinárodní konfederace svobodných odborů na porušování československého pracovního zákonodárství a úmluvy č. 111/1958 Mezinárodní organizace práce o zákazu diskriminace v zaměstnání a povolání.

1. Rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 25. ledna 1978 čj. 9 Co 514/77-37, kterým se potvrzuje rozsudek Okresního soudu v Benešově u Prahy z 5.8.1977, čj. 4 C 290/77-19. Rozsudky byla potvrzena právoplatnost rozvázání pracovního poměru výpovědí daná OÚNZ v Benešově u Prahy MUDr. Jiřině Zelenkové za podepsání Charty 77.

2. Výpověď Krajské nemocnice s poliklinikou v Českých Budějovicích ze dne 11.5.1977, čj. I/1KPO-77 (podepsán ředitel MUDr. Libor Slanina) daná MUDr. Bedřichovi Placákovi, DrSc. za podepsání Charty 77.
3. Výpověď Ústřední vojenské nemocnice v Praze 6 ze dne 22.3.1977 (podepsán náčelník ÚVN) daná Miloslavě Placákové za udržování styků se svým manželem, který podepsal Chartu 77, a neohlášení této skutečnosti svým nadřízeným.
4. Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 16.1.1978, čj. 13 Co 713/77-28, kterým se potvrzuje rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 z 28. října 1977, čj. 23 C 181/77. Rozsudky byla potvrzena právoplatnost výpovědi daná n. p. Kancelářské stroje Praha ing. Richardu Urxovi za podepsání Charty 77.
5. Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 5.12.1977, čj. 12 Co 359/77-31, kterým se potvrzuje rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 9 ze 14.9.1977, čj. 7 C 220/77-20. Rozsudky byla potvrzena právoplatnost výpovědi daná Správou sociálních služeb NV hl.m. Prahy Jarmile Bělíkové za podepsání Charty 77.
6. Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 16.6.1977, čj. 3 Co 548/77-37, kterým se potvrzuje rozsudek Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 19.4.1977, čj. 5 C 38/77-19. Rozsudky byla potvrzena právoplatnost okamžité výpovědi daná Jihočeským krajským národním výborem v Českých Budějovicích Janu Urbanovi za nepodepsání prohlášení odsuzujícího Chartu 77.
7. Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 5.12.1977, čj. 12 Co 360/77-39, kterým se potvrzuje rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 9 ze dne 31.8.1977, čj. 7 C 199/77-24. Rozsudky byla potvrzena právoplatnost výpovědi daná Správou sociálních služeb NV hl.m. Prahy PhDr. Tomáši Vrbovi za podepsání Charty 77.
8. Vyjádření Pražské odborové rady ze dne 3.4.1978 (podepsán předseda POR Vladimír Hynek), kterým potvrzuje správnost vyloučení z řad ROH JUDr. Zdeňka Jičínského za to, že byl vyloučen z řad členů KSČ a že podepsal Chartu 77.
9. Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 8.8.1977, čj. 13 Co 329/77-40, kterým se potvrzuje rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 18.5.1977, čj. 23 C 130/77-17. Rozsudky byla potvrzena právoplatnost výpovědi dané Českou státní pojišťovnou v Praze 1 prof. dr. Zdeňku Jičínskému za podepsání Charty 77.
10. Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 8.8.1977, čj. 13 Co 268/77-40, kterým se potvrzuje rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 25. dubna 1977, čj. 23 C 112/77-19. Rozsudky byla potvrzena právoplatnost okamžité výpovědi dané Národním muzeem v Praze 1 doc. dr. Zdeňku Mlynářovi za podepsání Charty 77.
11. Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 12. června 1978, čj. 13 Co 331/78-23, kterým se potvrzuje rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 14. dubna 1978, čj.

23 C 81/78-14. Rozsudky byla potvrzena platnost výpovědi dané n.p. Potrubí Praha 1 ing. Petru Uhlovi za podepsání Charty 77.

12. Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 28.8.1978, čj. 17 Co 457/78-17, kterým se potvrzuje rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 8 ze dne 20.4.1978, čj. 9 C 531/77-10. Rozsudky byla potvrzena platnost výpovědi dané ÚNZ NV hl.m. Prahy – Psychiatrická léčebna v Praze 8 PhDr. Evě Stuchlíkové za podepsání Charty 77.

13. Vyjádření Pražské odborové rady ze dne 4.1.1978 (podepsán předseda POR Vladimír Hynek), kterým se potvrzuje správnost vyloučení z ROH dr. Václava Bendy za podepsání Charty 77.

14. Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 16.1.1978, čj. 13 Co 712/77-36, kterým se potvrzuje rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 28. října 1977, čj. 23 C 158/77-21. Rozsudky byla potvrzena právoplatnost výpovědi daná n.p. Kancelářské stroje Praha ing. Václavu Povolnému za podepsání Charty 77.

15. Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 3.8.1977, čj. 13 Co 270/77-28, kterým se potvrzuje rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 20.4.1977, čj. 23 C 57/77-15. Rozsudky byla potvrzena právoplatnost okamžité výpovědi dané n.p. Divadelní služba Praha Drahoslavě Proboštové za podepsání Charty 77.

16. Dopis Městské prokuratury v Praze ze dne 7.8.1978, čj. Kc 767/78 (podepsán náměstek JUDr. Ondřej Felix), ve kterém se sděluje Drahoslavě Proboštové, že její podnět ke stížnosti pro porušení zákona rozsudky uvedenými ad 15 této přílohy se odkládá, neboť soud rozhodl údajně zcela po právu a jeho rozhodnutí je meritorně správné.

17. Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 9.1.1978, čj. 9 Co 572/77-19, kterým se potvrzuje rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 ze dne 25.8.1977, čj. 8 C 132/77-6. Rozsudky byla potvrzena právoplatnost výpovědi daná Výzkumným ústavem zahraničního obchodu v Praze 10 Jindře Kadlecové za podepsání Charty 77.

18. Rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 16.6.1977, čj. 3 Co 544/77-35, kterým se potvrzuje rozsudek okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 14.4.1977, čj. 7 C 47/77-20. Rozsudky byla potvrzena právoplatnost okamžité výpovědi dané Jihočeským krajským národním výborem v Českých Budějovicích Karlu Pecháčkovi za nepodepsání prohlášení odsuzujícího Chartu 77.

19. Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 16.6.1977, čj. 23 C 139/77-12, kterým se potvrzuje právoplatnost výpovědi dané Výzkumným ústavem polygrafickým v Praze 1 prof. PhDr. Vladimíru Kašíkovi, DrSc. za podepsání Charty 77. (Jmenovaný již odvolání nepodal.)

^ ÚSD, sb. FMV-Ch. – Strojopis, Fotokopie s vlastnoručními podpisy.

¹ Podklady pro dokument připravila pracovní skupina Char ty 77: Zdeněk Jičínský, Jitka Zelenková, Zdena Tominová, Michael Dymáček, Jaroslav Bašta a Jaroslav Suk.

² Pracovní diskriminace signatářů Charty 77 byla pozorně sledována mezinárodními odborovými ústřednami. Mezinárodní konfederace svobodných odborů (MKSO) vypracovala stížnost na porušování mezinárodních konvencí o zákazu pracovní diskriminace v Československu a spolu s dopisem Char ty 77 z 30. 5. 1977 (D16) ji předala v srpnu 1977 generálnímu tajemníkovi Mezinárodní organizace práce (MOP) F. Blanchardovi (D40 z 19. 1. 1978). MOP v září 1977 postoupila československé vládě kritickou analýzu o porušování mezinárodní úmluvy č. 111 (1958). Na základě usnesení federální vlády 28. září 1977 bylo vypracováno v součinnosti s Ministerstvem spravedlnosti, sociální péče, vnitra, Generální prokuratury a ÚRO oficiální stanovisko, v němž byla stížnost MOP odmítnuta jako neodůvodněná. Stížnost MOP projednávalo předsednictvo ÚV KSČ na 68. schůzi 3. února 1978 a schválilo odpověď československé vlády, kterou MOP odmítla a jednoznačně se postavila za Chartu 77. Pracovní diskriminaci v Československu se znovu zabývala MKSO v únoru 1979 ve svém čtrnáctideníku v komentáři, který vysílalo v plném znění RFE: „V Československu nejde o to, co umíte, ale o to, jaké je Vaše přesvědčení. Ať už si vyděláváte jako uklízeč anebo entomolog, špatný politický názor může znamenat konec Vašeho povolání. Mnoho signatářů Charty 77, dokumentu, který vyzval československou vládu, aby dodržovala Československem v Helsinkách podepsané humanitární závazky, je dnes bez práce. A v zemi, která tvrdí, že zlikvidovala nezaměstnanost, mají tito lidé pozoruhodné potíže najít si novou práci.“

Problém je v tom, že československá vláda považuje Chartu za antisocialistickou. Vzhledem k tomu, že Charta se výlučně zabývá ochranou základních občanských práv, z nichž mnohá jsou obsažena v československé Ústavě a v zákonodárství státu, zdá se, že vládcí země mají dost ubohé mínění o socialismu. Nicméně tvrzení, že Charta 77 je jaksi podvratná, slouží jako ospravedlnění propouštění lidí ze zaměstnání. Mezinárodní konfederace svobodných odborů proto protestovala u Mezinárodní organizace práce. Jako mnoho jiných zemí také Československo zachází se svými ratifikačními velmi liberálně. Přijalo helsinské dokumenty a podepsalo se i na konvenci proti diskriminaci v zaměstnání z roku 1958. Mezinárodní konfederace svobodných odborů obvinila Československo z porušení této konvence a Mezinárodní organizace práce zveřejnila nejen její dokumentaci, ale i odpověď československé vlády.

Dokumentace je ořeznou četbou. Sestává hlavně z propouštěcích dopisů zaslaných stoupencům Charty 77. Vzorek je většinou tentýž. Postiženým osobám se sděluje, že podpisem Charty 77 porušily pracovní disciplínu. Proto už nesmějí nadále prodávat knihy, čistit kotle a správně socialisticky studovat brouky. Učitelé nesmějí učit, neboť jejich podpis Charty je k tomu činí nezpůsobilými. V některých propouštěcích dopisech stojí, že viník rozhořčil podpisem Charty kolegy a veřejnost. V některých případech se uvádí, že jeho

propuštění je nutné k udržení všeobecné disciplíny. Podle československých zákonů toto vše jsou důvody pro okamžitou výpověď.

To však je jenom jeden druh represe. Zaměstnanci jsou také nuceni, aby sami dali dobrovolnou výpověď, anebo přijali méně kvalifi kovanou práci. K „mírnějším“ formám postihu patří, že jsou zbavováni jinak běžných příplatků.

Československé odborové vedení se diskriminace a perzekuce přímo účastní. ÚRO vydala směrnici nařizující vyloučení všech signatářů Charty z odborů. Odborové organizace nehájí zájmy svých členů pronásledovaných pro politické přesvědčení a neposkytují jim právní pomoc.

Někteří českoslovenští občané jsou pronásledováni nikoli za podpis Char ty, ale za to, že odmítli podepsat rezoluce proti ní. Přitom text Charty není v Československu volně k dispozici. Není to však jen veřejnost, od níž se žádá, aby odsoudila Chartu, aniž by ji znala. Také pracovní soudy, k nimž se postižení odvolávají, se opírají o materiály z druhé ruky, o režimní prohlášení, podle nichž Char ta 77 je objektivně nebezpečná pro státní zájmy, přičemž prý není důležité, že jejich ohrožení vlastně ani nenastalo.

Kdyby tyto pracovní soudy, které odmítají odvolání, vskutku chtěly prozkoumat takzvané lži a polopravdy prý v Chartě obsažené, mohly by být překvapeny tam obsaženou větou – totiž, že českoslovenští občané riskují nezaměstnanost a jinou represí, jestliže si dovolí vyjádřit své názory.“ (ÚSD, sb. RFE, pol. blok S-625, 20. 2. 1978.)

Ke kritice pracovní diskriminace v Československu se mj. dále připojila největší francouzská odborová ústředna Všeobecná konfederace práce (CGT). Její tajemník Pierre Gensous jednal o těchto problémech s představiteli ÚRO dvakrát v Praze – viz D49 (6. 4. 1978), D78 (20. 11. 1978), D85 (20. 12. 1978). Proti porušování pracovního zákonodárství za odlišné politické názory a rozšiřování Char ty 77 v ČSSR podal stížnost také Kanadský odborový svaz v sídle MOP v Ženevě.

³ *Pokyny pro rozvázání pracovního poměru pro signování Prohlášení Charty 77 vypracovala Generální prokuratura. Viz D7 (3. 2. 1977) a přílohu 7 (expertíza z 21. 2. 1977).*

⁴ *Viz tamtéž.*

Text dokumentu: *Informace o Chartě 77*, roč. 2, č. 3 (16.2.-16.3.1979), s. 1-4. K textu dokumentu redakce *Informací* připojila poznámku: „Je přirozené, že kopie tohoto dopisu spolu s přílohou a fotokopiemi uváděných soudních rozsudků a dalších dokumentů měla být zaslána především Mezinárodní organizaci práce do Ženevy a Mezinárodní konfederaci svobodných odborů. Nestalo-li se tak, je to vážná politická chyba. Stalo-li se tak, je vůči vládě (když už byla vybrána za adresáta) neslušné, že to není v dopise poznačeno; vzhledem k signatářům Charty 77 a veřejnosti by takový tajnostkářský postup byl v rozporu s duchem Charty 77 a jejím základním prohlášením. Mluví se od té doby vystřídali ve svých funkcích; mohou však přesto podat patřičné vysvětlení?“

Komentáře: MOP odsoudila čs. vládu. In: *Listy*, roč. 9 (1979), č. 1, s. 23 • Charta k jednání MOP. In: *Tamtéž*, č. 3 s. 49-51 • Uhl, Petr: Pierre Gensous o Chartě 77 a ROH. In: *Tamtéž*, s. 16-17 • ÚSD, sb. RFE, pol. blok S-619 (9.2.1979) • *Kanadské listy*, č. 2-3 (únor – březen 1979), s. 1.